

Saneringsverbond

Onderwerp: Beheercomité 9

Datum: 16/11/2023

Deelnemers:

- Gemeente Zwijndrecht
- Zwijndrecht Gezond
- Departement Omgeving
- Lantis
- Natuurpunt Waasland
- Bond Beter Leefmilieu
- VMM
- Common Ground
- Preventiemedewerkers
- Te gast (fysiek en digitaal): OVAM

Beheercomité 8

Agendapunt	Vorbereiding
1. Goedkeuring verslag zitting 12/10/2023	
2. Update saneringsprojecten	OVAM
3. Mededeling aan de Vlaamse Regering - Oosterweelwerf	Lantis
4. Actie 43: Waterlevering vanuit het nieuwe waterzuiveringsstation van 3M	Natuurpunt
5. Werking Preventiewerkers	Preventiewerkers
6. Actie 15: PFAS-houdend groenafval	OVAM
7. Werking BC	CGR
8. Varia: <ul style="list-style-type: none">a) Fusie Gemeente Zwijndrechtb) Voorstel opmaak 'programma's op maat'c) Nulmetingen grondwaterpeil Lantis + 3Md) Hub ZZS	

1. Goedkeuring verslag zitting 12/10/2023

Het verslag van het Beheercomité van 12/10/2023 werd goedgekeurd.

2. Update Saneringsprojecten

a. Proces-verbaal ten aanzien van 3M

OVAM heeft een proces-verbaal opgemaakt ten aanzien van 3M. Dit P.V. let op de overschrijding van de termijn van 1 oktober voor de indiening van het gefaseerd beschrijvend bodemonderzoek (BBO) voor Linkeroever en de natuurgebieden en het gefaseerd bodemsaneringsproject (BSP) voor het overig woon- en landbouwgebied. Er is op 13 november 2023 een bestuurlijke maatregel opgelegd aan 3M met de verplichting om op uiterlijk 23 december de gefaseerde beschrijvende bodemonderzoeken in te dienen. Indien dit niet gebeurt, wordt er een dwangsom geheven per dag dat het rapport niet ingediend is. Indien het ingediende rapport niet conform is, zal deze dwangsom blijven lopen.

Update door de OVAM na het Beheercomité van 16 november 2023: Op 20 november 2023 is door de OVAM bestuurlijke maatregelen opgelegd aan 3M om het gefaseerd bodemsaneringsproject voor het overige woon- en landbouwgebied uiterlijk op 1 april 2024 in te dienen bij de OVAM. Bij de overschrijding van deze datum wordt een dwangsom geheven per dag dat het rapport niet is ingediend. Indien het ingediende rapport niet conform is, zal deze dwangsom blijven lopen.

De leden van het Beheercomité stelden enkele vragen:

- Heeft 3M een verklaring gegeven waarom deze BBO's niet tijdig zijn ingediend?
 - o OVAM: Ondanks de waarschuwingen, heeft 3M geen duidelijke verklaring gegeven. Er werd verwezen naar het masterplan dat echter finaal niet werd aanvaard door de Vlaams minister voor Omgeving. Dit masterplan omvatte onder meer afwijkingen op de aanvankelijk vooropgestelde timing in o.m. het sitebesluit. Hierop heeft de OVAM ook gewezen.
- Op het vorige BBO, dat deze zomer niet conform verklaard is, staan een hele reeks opmerkingen van de gemeente. Hoe worden deze verder meegenomen?
 - o OVAM: Deze opmerkingen zijn meegegeven aan 3M als aandachtspunten. De OVAM houdt deze opmerkingen ook in acht in de evaluatie van het BBO.
- Hoe moet 3M omgaan met de huidige emissies?
 - o OVAM: In het gefaseerd BBO dat opgesteld moet worden voor het fabrieksterrein moet 3M rekening houden met de recente gegevens en inzichten over de emissies.

b. Hydraulische barrière

De hydraulische barrière moet het verontreinigd grondwater tegenhouden dat in de Palingbeek en (via de Palingbeek) in de Schelde terechtkomt. Deze barrière is een tijdelijke maatregel in afwachting van een definitieve oplossing in kader van een bodemsaneringsproject (BSP). De tijdelijke waterzuivering is via de conformverklaring vergund tot eind 2025 wanneer de nieuwe full-scale waterzuivering van 3M operationeel moet zijn.

- Waarom is er een verschil in zuivering tussen Schelde/Blokkersdijk?
 - o OVAM: Voor Blokkersdijk/natuurgebieden is een extra zuiveringstap met een rietveld noodzakelijk om nutriënten (nitraten, fosfaten) uit het water te halen. Deze zouden leiden tot eutrofiëring van het natuurgebied. Dat betekent dat er te grote aanwezigheid zou zijn van voedingsstoffen. Er is nog geen rietveld geplaatst omdat er op korte termijn een pragmatische oplossing moest gezocht worden voor de zuivering en lozing van het onttrokken grondwater. Voor de volwaardige sanering gaat 3M dit wel onderzoeken.
- Op dag basis wordt er tussen de 0,66 en 1,7 kg PFAS (korte en lange ketens) verwijderd. VMM berekent dit op basis van de vermelde concentraties van korte en lange ketens PFAS in het grondwater en het

geplande oppomp- en lozingsdebiet van de barrière. Uit het bodemsaneringsproject blijkt dat de tijdelijke installatie niet in staat is om ultrakorte ketens te verwijderen. 3M stelt dat het in het kader van het voorliggend bodemsaneringsproject niet mogelijk is om technieken te voorzien voor de verwijdering van de ultrakorte PFAS omwille van tijdsgebrek, plaatsgebrek en technische redenen

- OVAM: De lange PFAS-ketens worden door de hydraulische barrière eruit gehaald. We weten nog niet of in welke mate korte ketens PFAS eruit gehaald kunnen worden. De hydraulische barrière moet een verbetering zijn van de huidige toestand en is haalbaar op korte termijn. Dit is op dit moment de beste optie voor de problematiek om op zijn minst al resultaten op korte termijn te verkrijgen. Daarbij kan op dit ogenblik een klassieke installatie actieve kool ultrakorte tekens er nog niet uithalen. Het is nog af te wachten wat voor de grootschalige zuivering kan toegepast worden, naargelang de stand van zaken van technieken.
- VMM: We proberen de concentraties in de Schelde te verminderen. We kunnen hier dus niet mee wachten. Er moet hier dringend actie worden ondernomen. De Palingbeek moet aangepakt worden als we de verspreiding van verontreinigd water in de Schelde willen tegengaan. Deze tussentijdse maatregel probeert de huidige situatie te verbeteren. Daarnaast is er regelmatig overleg met Nederland omtrent de concentraties PFAS in de schelde.

Het Beheercomité vraagt meer aandacht voor de PFAS-vervuiling in de Schelde. Er zijn voorbeelden waar de PFAS-vervuiling in de Schelde duidelijk naar boven komt en invloed heeft. Zo wordt er water uit de Schelde gebruikt voor de koeltoners van als koelwater voor de kerncentrale van Doel. Dit zorgt momenteel voor een luchtvervuiling met PFAS via de koeltorens. Daarnaast is er PFAS gemeten in de polders van Kruibeke door de aanvoer van water uit de Schelde, waardoor natuurinrichtingswerken niet kunnen uitgevoerd worden.

c. Afvoerroute PFAS-sanering zone 1A

3M heeft gekozen voor de piste van de brug. Begin december zal de vergunningsaanvraag starten. OVAM heeft aan 3M gevraagd om mogelijkheden te zoeken om de sanering van zone 1A zo spoedig mogelijk te laten starten. Zo wordt er onderzocht of het mogelijk is om de werfopbouw te voorzien voor dat de brug er al staat (via de wegen binnen de gemeente zelf). 3M is gevraagd om de mogelijkheden hiertoe samen te bekijken met de Gemeente Zwijndrecht.

In het Beheercomité zijn er nog steeds bedenkingen over de aanleg van de brug: vertragingen en onzekerheden i.k.v. vergunningstraject, werken in zwaar vervuild terrein met kans op PFAS- en stofverspreiding, techniciteit uitklaren, ... Vanuit het beheercomité is er enorme bezorgdheid over stofvorming. Ook moet er gewaakt worden dat de sanering van de Palingbeek en bedrijf site 3M voorafgaand gebeurt op de plaats waar de brug en/of afvoerroute komt.

Er zijn alternatieven voor de piste van de brug. Zo is de werfweg die Lantis vroeger gebruikte volgens het beheercomité een betere keuze. Er wordt afgesproken binnen het Beheercomité dat Lantis deze kwestie opnieuw bespreekt met AWW en alternatieven bekijkt.

3. Mededeling aan de Vlaamse Regering – Oosterweelwerf

Aan de hand van een presentatie licht Lantis toe welke stappen er gezet worden in de aanpak van de PFAS-houdende gronden in kader van de Oosterweelwerf. Deze gronden vallen onder de Technische Verslagen die werden ingetrokken (en dus niet meer van toepassing zijn). Handhaving maakte een P.V. op voor deze gronden.

Ondertussen zijn alle tijdelijke grondstocks verwijderd. De toegepaste gronden worden zone per zone onderzocht. Staalnames, analyses van de saten en de risicoanalyse zijn lopende. Tot op heden blijken er zeer lage waarden te worden vastgesteld waaruit geen risico's volgen. Daarnaast onderzoekt Lantis ook enkele juridische pistes om tot een oplossing te komen voor de gronden die moeilijk te verwijderen zijn (verwerkt in afgewerkte constructies,

ingekapseld aan zijkanten en bovenkant). De PFOS-waarden van deze gronden zijn max. 6,7 µg. Op 1 december moet Lantis het plan van aanpak voorleggen aan Handhaving. Er wordt voorafgaand nog overleg met VMM en AZG ingepland.

Na de toelichting, volgt er een vraag vanuit het Beheercomité:

- Wordt er rekening gehouden met de uitloging naar het grondwater?
 - o Lantis: De gronden zijn grotendeels afgesloten. De taluds worden gedraineerd voor stabiliteit. De drainages zijn aangesloten op de waterzuivering vóór lozing. Als er toch iets zou uitlogen komt dit water terecht in het drainagesysteem. Daarna volgt de zuivering van dit water.

4. Waterlevering vanuit het nieuwe waterzuiveringsstation (actie 43)

Uit het bodemsaneringsproject voor de tijdelijke waterzuivering voor de hydraulische barrière weten we dat het 'transitie-waterzuiveringsstation' niet in staat is om de ultrakorte PFAS-ketens te verwijderen. Het 'gezuiverd water' is dan ook tot eind 2025 niet voldoende 'gezuiverd' voor de natuurgebieden als oplossing voor de verdrogingsproblematiek. Eerst moet er gewerkt worden aan de ontwikkeling en de bouw van een nieuw en efficiënt waterzuiveringsstation dat de korte PFAS-ketens kan zuiveren. Bovendien moet dit station beschikken over een real time kwaliteitsmeting van het geloosde water. Het doel is dit af te hebben tegen het einde van 2025.

- 1) De hoogste prioriteit is het voorzien van een aanvoerleiding vanaf 3M naar het Vlietbos. Natuurpunt toont tijdens het beheercomité een schets hoe water kan stromen richting het Vlietbos via de ecoduiker onder de E34. Gezien het Vlietbos lager ligt dan de bedrijf site van 3M kan het water stromen door de zwaartekracht. Deze leiding moet evenwel ingebracht worden vooraleer de infrastructuurwerken van Lantis op die plaats afgewerkt zijn.
- 2) Om het water van het waterzuiveringsstation aan de natuurgebieden te kunnen leveren, moet er in de vergunningsaanvraag ruimte worden voorzien voor een helofytenfilter om de ongewenste nutriënten eruit te halen. Het is ook gewenst om te kijken naar een bijkomende zuivering met een helofytenfilter op het 3M-terrein. Het ontwerp zal het nodige studiewerk vereisen om te vermijden dat deze nazuivering een nieuwe bron van PFAS-verontreiniging van het gezuiverde toevoerwater vormt.
- 3) De toevoer van het gezuiverd water moet op vraag kunnen geleverd worden aan het Vlietbos, de Palingbeekvallei en Blokkersdijk; met een aanvullende retourbemaling op het 3M-terrein om de wateronttrekking en waterpeildaling te remediëren. Ook andere nuttige toepassingen moeten onderzocht worden. Lozingen in de Schelde zijn de laatste optie.
- 4) Hoewel het nieuwe zuiveringsstation pas in Q4 van 2025 operationeel zal zijn, is het belangrijk om nu al te werken naar een brede visie om gezuiverd water bij elke grondwateronttrekking terug te laten stromen.

Vervolgens stelden leden van het Beheercomité enkele vragen:

- Wat moet er precies onderzocht worden?
 - o Natuurpunt: Er moet onderzoek gebeuren naar een helofyten filter om te bekijken hoe het water niet opnieuw gecontamineerd kan worden. Daarnaast moet er ook bekeken worden hoe de aanleg en het gebruik van de ecoduiker kan gebeuren. De aanleg hiervan moet tijdens de werken van Lantis gebeuren.
- Wat is de stand van zaken van de heraanleg van de Palingbeek?
 - o Lantis: In principe geven we de Palingbeek opnieuw vorm. Op dit moment kunnen nog niet starten omdat we afhankelijk zijn van de timing van het saneringsproject van 3M. Daarnaast hebben we gesprekken gevoerd over een mogelijke synergie tussen andere delen van de Oosterweelwerken en de saneringsplicht van 3M. Deze gesprekken verlopen moeizaam.
- Het BBO moet eind dit jaar klaar zijn voor de natuurgebieden en de Palingbeek. De Palingbeek moet het eerste stuk zijn dat aangepakt wordt. Kunnen we toekijken op dit onderzoek en de waterlevering via deze weg verplichten?
 - o OVAM: Bij elk BSP dient men een cascade van hergebruik toe te passen. Hergebruik en infiltratie heeft de voorkeur op lozing. 3M zal de waterlevering dus moeten bekijken in kader van het BSP. Op 4

oktober 2023 is de waterlevering aan de natuurgebieden besproken in een overleg tussen 3M, de bodemsaneringsdeskundige aangesteld door 3M, Natuurpunt Waasland en de OVAM.

5. Werking Preventiewerkers

De preventiewerkers geven een korte toelichting over hun werking. Ze zijn actief in de 5km zone rond de 3M-fabriek en zijn het eerste aanspreekpunt voor alle gezondheidsvragen omtrent PFAS. Vervolgens stellen ze hun planning van het komende jaar voor.

- Worden ex-inwoners meegenomen in het bloedonderzoek?
 - o Preventiewerker: Dit wordt momenteel bekeken. Het is een moeilijke kwestie aangezien er een keuze gemaakt moet worden welke ex-inwoners interessant zijn om mee te nemen in het onderzoek.
- Hoe bereiken jullie de bewoners?
 - o Preventiewerker: Door samen te werken met diverse partners proberen we communicatie zo ver mogelijk te verspreiden.
- Is er nog gebrek aan kennis? Wat is het algemene gevoel van de preventiewerkers?
 - o We zien uitersten: aan de ene kant zijn er mensen die heel goed geïnformeerd zijn. Aan de andere kant zijn er mensen die de problematiek loslaten. Vooral ouderen, kwetsbare groepen en anderstaligen zijn niet makkelijk te bereiken en daar willen we extra op inzetten via o.a. communicatie via buurtverenigingen en sociale kruideniers.

6. Actie 15: PFAS-houdend groenafval

Op vraag van het Beheercomité komt OVAM met een toelichting geven over PFAS-houdende groenafval. De richtlijnen zijn opgebouwd als een cascade. Het uitgangspunt is gericht op het beperken van de verspreiding van PFAS buiten het verontreinigde perceel. Alle informatie over PFAS-houdende groenafval is terug te vinden op de PFAS-Vlaanderen website: <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling/groenafvalbeheer-op-terreinen-met-pfas>

Vanuit de leden van het Beheercomité komen enkele vragen:

- De cascade om te vermijden dat PFAS verder verspreid wordt, ziet er logisch uit. Enkel de no regret-maatregelen voor Zwijndrecht zijn tegenstrijdig. Er zijn meldingen dat we alles van groenafval moeten wegvoeren.
 - o OVAM: Het tuinonderhoud bij de burger is manueel intensief onderhoud. Bovendien willen we met de no regret-maatregelen een éénduidige boodschap geven aangezien burgers vaak ook een moestuin hebben. Hierbij is het ter plaatse laten van groenafval of het hergebruik via compost niet aangewezen. Voor professionele groenbeheerders is dit anders en is er minder contact. Daarom wordt de cascade voorgesteld.
 - o OVAM: Het risico bij significante verontreiniging moet herbekeken worden. Afvalafvoer naar het recyclage park is in deze optiek onlogisch. We moeten de no regret-maatregelen met de nieuwe inzichten onder de loep nemen. De OVAM stelt voor om dit in samenspraak met AZG te doen via de geëigende overlegstructuren.
 - o OVAM: De no regret-maatregelen gaan op termijn vervangen worden door gebruikadviezen op basis van de goedgekeurde BBO's en EEO. Er komt een toetsingsstap op basis van de BBO's.
- Waarom ligt de toetsingswaarde zo hoog?
 - o OVAM: De toetsingswaarde is vastgelegd op basis van modellering uitgevoerd door VITO, Vlaams Instituut voor Technologisch onderzoek: We werken met een model waar aangegeven staat hoe hoog de concentratie van een bepaalde stof mag zijn in de bodem of grondwater na 100 jaar vastgelegd regelmatig gebruik van een bodem verbeterend middel. De berekende toetsingswaarde werd door VITO enkel voor PFOS en PFOA berekend; de OVAM heeft echter 20 PFAS verbindingen (incl. PFOS/PFOA) opgenomen in deze toetsingswaarde.
- OVAM: Er is een meetcampagne uitgevoerd op het GFT- en groenafval in Zwijndrecht en de omgeving. Deze resultaten moeten inderdaad nog verder geïnterpreteerd worden. Ze kunnen toegelicht worden in een volgende sessie.

- De piste om groenresten te verbranden is een probleem voor het natuurgebied Blokkersdijk. Voorlopig wordt er geen beheer toegepast, maar dit is geen houdbare situatie. We willen echter duidelijkheid dat het verbranden van beheerresten niet voor verregaandere vervuiling gaat leiden via de schouw.
 - o OVAM: We zijn op de hoogte van het standpunt van Natuurpunt over de beheerresten. De richtlijnen zijn afgestemd en we raden bepaalde technieken aan; elke terreinbeheerder is vrij in de keuzes die hij wil maken binnen het kader van de richtlijnen groenbeheer. Er loopt nog heel wat onderzoek rond de effecten van verbranding op PFAS. Als we meer inzichten bekomen over de verbranding kunnen we een evaluatie maken. De stand van zaken van de onderzoek en de metingen van de uitstoot van de schouw worden opgevraagd.

7. Werking Beheercomité

Er worden enkele aspecten besproken over de interne werking van het beheercomité:

- Communicatie: Common Ground bespreekt de genomen stappen. Na de goedkeuring van de tekst werken ze toe naar enkele relevante communicatieproducten.
- Opvolgingstabel: Er is een nieuwe versie van de opvolgingstabel. Een online toelichting volgt zodanig dat de leden deze goed kunnen gebruiken.
- Voorzitterschap: met de jaarwissel komt er een nieuwe voorzitter/ondervoorzitter. Er wordt afgesproken dat de burger- en milieuverenigingen tegen de volgende zitting een nieuwe voorzitter verkiezen.

8. Varia

a. Nulmetingen grondwaterpeilen

Nulmetingen zijn bij 3M als bij Lantis niet geweten. Lantis kan dit bezorgen aan het Beheercomité. Voor 3M is dit deel van het beschrijvend bodemonderzoek en zullen dus gerapporteerd worden in december.

b. Voorstel opmaak 'programma's op maat'

Momenteel is er een werkingsbudget beschikbaar voor de natuur- en milieuverenigingen. Dit budget kan ook gebruikt worden voor het aanstellen van experts.

c. Fusie Gemeente Zwijndrecht

Dit agendapunt is niet besproken.

d. Hub ZZS

Er volgt een uitgebreidere toelichting online over enkele aspecten van het algemeen milieubeleid voor geïnteresseerden.